

TEKST 150: Vidnesbyrd om kristen modoffensiv i Spanien og på Sicilien

Biskop Pelayo (eller Pelagio) var biskop i Oviedo, hvor han klosterets skriptorium mellem 1102-1143 nedskrev en historie (*Chronicon Regum Legionensium*) om kongeriget Leóns historie, som der her bringes et uddrag fra.

Historia Silense er en historie om Spanien fra visigoternes tid (ca. 409-711) og op til kongedømmet Leóns historie i tiden 1037-1072. Krøniken omhandler primært kong Alfonso d. 6. af León, hans fader Ferdinand d. 1. og deres kampe i det nordlige Spanien mod muslimske herskere og invasionshære. Krøniken bygger på og samskriver en række andre tidligere krøniker og er skrevet omkring tiden 1109-1118 af en ukendt munk i San Isidoro-klostret i byen León, som propaganda for den kristne forsvarskamp imod muslimske angribere som f.eks. Almanzor og de senere almoravider. Samt for generobring (*Reconquista*) af Den spanske halvø.

Alexander d. 2. var pave 1061-1073. Krigen mod muslimerne i Spanien fik 1063 Alexander til at sende en skrivelse til de gejstlige i den italienske by Volturno angående dem, der rejste til Spanien for at kæmpe mod muslimerne.

Forestillingerne om Guds bistand, bod og syndsforladelse i forbindelse med kampene mod muslimerne på Sicilien og i Spanien i midten af 1000-tallet var en forløber korstogstanken. Disse forestillinger kom bl.a. til udtryk i Godfred Malaterras krønike, der bl.a. omhandler normannernes befrielse af Sicilien fra muslimsk herredømme. Malaterra var munk af normannisk oprindelse. Han skrev i slutningen af 1000-tallet en krønike om normannerne i Italien, hvor han selv slog sig ned og blev tilknyttet den normanniske hertug Roger d. 1. af Sicilien. Også munken Amatus af Montecassino berettede om normannerne i Italien i sit værk "Historien om normannerne" fra omkring år 1080.

Chronica Adelfonsi Imperatoris er en krønike om kong Alfonso d. 7. (1126-57) af kongeriget León-Kastilien, der fra tiden omkring 1138-1157 førte en række korstog mod muslimerne – særligt imod almoraviderne – i Spanien. Krøniken fremstår som en samtidig øjensvidneberetning. Selvom den er bevaret i en form med store lakuner, regnes krøniken for en af de bedste kilder til historien om Spanien i 1100-tallet. I nedenstående uddrag fortæller krøniken om Alfonso Krigeren, konge af Aragonien og Navarre fra 1104-1134.

Forestillinger om Guds bistand, bod og syndsforladelse i forbindelse med kampene mod muslimerne findes ligeledes i Rolandskvadet. Kvadet omhandler Karl den Stores kampe mod maurerne omkring 778, men fik først sin endelige udformning i slutningen af 1000-tallet og begyndelsen af 1100-tallet.

Karl den Store og Rolands Historie (*Historia Karoli Magni et Rotholandi*) er en legendarisk fortælling om Karl den Stores bedrifter og kampe mod muslimerne i Spanien i årene 777-778. Kilden er skrevet i stil med Rolandskvadet og de frankiske ridderviser fra middelalderen og er altså ikke en historisk nøjagtig gengivelse af begivenhederne, men kilden illustrerer den frankiske holdning til islams ekspansion i tiden omkring år 1130.

[Biskop Pelayo:]

[Kong Bermudo d. 2. af León havde en datter ved navn Teresa. Efter faderens død forsøgte Teresas broder i år 993 ifølge beretningen at afsætte hende i et ægteskab med den muslimske hersker

Almanzor. Ifølge den muslimske historiker Ibn Khaldun blev Teresa nærmest holdt som slave af Almanzor, men biskop Pelayo har en anden fortolkning af historien:] Efter hendes faders død blev Teresa – for fredens skyld – givet væk af hendes broder Alfonso til et ægteskab med en vis hedningekonge i Toledo, selvom hun selv var imod det. Da hun var en kristen, sagde hun til den hedenske konge: "Rør mig ikke, for du er en hedning. Hvis du rører mig, vil Guds engel straffe dig". Så grinede kongen ad hende og voldtog hende, og ganske som hun havde forudset blev han øjeblikkelig slået til jorden af Herrens engel. Da han mærkede døden nærme sig hidkaldte han sine tjenere og rådgivere og gav dem ordre til at pakke nogle kameler med guld, sølv, ædelsten og kostbare klæder og tage hende tilbage til León med alle disse gaver. Hun opholdt sig der som nonne et stykke tid og hun døde dernæst i Oviedo og blev begravet i San Pelayo klosteret. På grund af folket og prins Bermudos synder planlagde hagaræernes¹ konge Almanzor² og hans søn Adalmelch³ sammen med nogle landsforviste kristne stormænd at invadere og ødelægge og hærge kongeriget León. Da borgerne i León og Astorga hørte om dette og indså at denne kamp var ved at falde over dem, så samlede de samlede de skeletter af de konger, som var begravet i León og Astorga, sammen med liget af martyren Skt. Pelagius, og de drog til Asturien og de begravde dem med stor ære i Maria-kirken i Oviedo. [...] Dernæst kom den førnævnte konge over saracenerne med en stor hær og han ødelagde León, Astorga og Valencia de Don Juan, sådan som han havde planlagt, og han hærgede hele det omkringliggende område. [...]

20
[*Om Kong Fernando d. 1. af León beretter biskop Pelayo:*] Kongen var en god og gudfrygtig mand og med førnævnte dronning Sancha fik han fem børn: Urraca, Sancho, Alfonso, García og Elvira. Dernæst angreb og hærgede han saracenerne og hvert eneste år modtog han fra deres konger den aftalte tribut. Han førte krig og erobrede Lamego, Viseu, Coimbra, Seia og mange andre byer og borge fra muslimerne. [...]

25
[*Om kong Alfonso d. 6. af León beretter biskop Pelayo:*] Denne Alfonso var alle de spanske kirkers fader og forsvarer og det var han, fordi han var en god katolik på alle måder. Han var så skræmmende for forbrydere, at de aldrig turde vise sig i hans åsyn. Alle stormændene, både de adelige og de ikke-adelige, de rige og de fattige, som var i hans kongedømme, turde ikke kæmpe imod hinanden eller at begå forbrydelser. Der var en sådan fred under hans regeringstid, at en ensom kvinde, der bar guld eller sølv gennem landet i Spanien [...] ikke ville møde nogen, som ville røre hende eller overfalde hende [...]

35
[*Historia Silense:*]

Kapitel 1: Engang blomstrede undervisning og kundskaber frugtbart i Hispania, hvor de drog stor omsorg for studiet af tekster, som tørstede efter overalt at drikke ved kundskabens kilde.
40 Men så døde studiet af og undervisningen i kundskaberne helt ud, fordi det blev overvældet af

¹ Dvs. muslimernes

² *Almanzor*: Al-Mansur ibn Aamir, statholder under kaliffen Hisham d. 2. (976-1013). Almanzor var dog den reelle hersker af Córdoba.

³ *Adalmech*: Almanzors søn Abd al-Malik al-Muzaffar

barbarernes styrke.⁴ Under disse begrænsende omstændigheder var der mangel på skrivere og Spaniernes bedrifter blev forbigået i tavshed. Hvis man dog klogt overvejer, hvorfor en sådan katastrofe skulle overgå Spanien, så vil det sikkert forekomme en, at alle Herrens veje fører til nåde og sandhed. [...]

5

Kapitel 6: De spanske konger regerede på en katolsk måde fra Rhône, gallernes største flod, og helt ned til havet, som skiller Europa fra Afrika; det vil sige de seks provinser Narbonne, Tarragona, Betica, Lusitania, Carthago og Galicia. Desuden underlagde de sig provinsen Tingitana i det fjerne Afrika.

10

Fordi det fandt ud af, at goternes konge Wittiza⁵ længe havde svigtet blandt de kristne – som en ulv blandt får – og for at forhindre at hele flokken igen skulle blive smittet af disse gamle og svinske svælgerier, så tillod dernæst det guddommelige forsyn, at barbariske folk erobrede Spanien – på samme måde som da syndfloden på Noahs tid kun skånedes få af de kristne på jorden. [...]

15

Kapitel 30: Ved Ramiros⁶ død gik Vermudo⁷, søn af Ordono ind i León og overtog fredeligt kongedømmet. Han var en mere end almindelig statsmand. Han stadfæstede kong Wambas love,⁸ han gav ordre til at overholde de kanoniske love, han elskede nåde og retfærdighed og han søgte at uddrive det onde og at vælge det gode. Men på grund af de kristne folks synder, strømmede en stor mængde saracener ind under hans regeringstid. Deres konge – som gav sig selv det falske navn Almanzor⁹ - var ikke som nogen, hverken før eller efter. Han indgik en alliance med saracenerne hinsides havet og anførte ismaelitternes folk¹⁰ i en stor invasion indover de kristnes grænser og han begyndte at hærge mange af deres kongeriger og undertrykke dem med sværdet. Det gik ud over Frankerriget, kongeriget Pamplona og kongeriget León. Han hærgede byer og borge, og han affolkede landet, indtil han nåede til det vestlige Spaniens kystregioner og ødelagde byen Galicia,¹¹ hvor liget af den velsignede apostel Jakob er begravet. Han havde i høj grad til hensigt at ødelægge apostlens grav, men han trak sig tilbage i rædsel. Han nedrev kirker, klostre, paladser og satte ild til dem. Dette skete i æraen 1035.¹² Himlens konge kom dog sin nåde i hu og bragte hævn over sine fjender og hagaræernes folk¹³ begyndte at falde for sværd og sygdom og kom dag for dag tættere på nederlaget. Imidlertid begyndte kong Vermudo med Herrens hjælp at restaurere Skt. Jakobs grav til ny værdighed. I det andet år efter krigen døde han af naturlige årsager i El Bierzo-regionen og opgav således sin sjæl til Herren. Han regerede i sytten år. [...] Af samme slægt udsprang Fernando, søn af Sancho fra Cantabrien. Han tog sig en kone og fremstod som fremtidens konge, der ville gøre det til sin opgave at ud-drive barbarerne i fremtiden. [...]

35

⁴ Her menes den muslimske invasion og undertrykkelse af det kristne Spanien efter 711.

⁵ Den visigotiske kong Wittiza af Spanien (692-710)

⁶ Kong Ramiro d. 3 af León (966-984)

⁷ Konge Vermudo (Bermudo) d. 2. af León (984-999)

⁸ Wamba var visigotisk konge over Spanien 672-680

⁹ Almanzor betyder den 'sejrrige'

¹⁰ *Ismaelitter*: det bibelske ord for arabere

¹¹ Byen Galicia, dvs. Santiago de Compostalla, hvor Skt. Jakobs grav er mål for kristnes pilgrimsfærd. Dengang som nu.

¹² Det vil sige i år 997 e. Kr.

¹³ *Hagaræerne*: andet bibelsk navn for araberne

Kapitel 70: Da kong Sancho døde i æraen 1004,¹⁴ invaderede Almanzor, den største af alle barbarerne, ind over det kristne kongeriges grænser. [...] [*Historia Silense fortæller dernæst om intern splid mellem de kristne feudalherrer i nord, som gør det muligt for Almanzor at invadere:*]

5 Efter kong Sanchos død skete det, som ofte hænder i sådanne situationer, nemlig at nogle af de grever, der administrerede regionerne, holdt ud længere end, hvad man kunne forvente, fordi de huskede deres loyalitet overfor den kongelige myndighed, andre befæstede deres stillinger med henblik på at herske alene og nægtede at vise lydighed overfor den endnu mindreårige kong Ramiro, søn af kong Sancho. Så da barbaren hørte om denne interne splid iblandt de 10 kristne, så overskred han floden Duero, som dengang markerede grænsen mellem de kristne og barbarerne. Som hjælp hertil fik barbaren både støtte af en ikke ubetydelig styrke af kristne krigere, som han ved hjælp af betydelig betaling havde knyttet til sin tjeneste, og også ved sin retfærdige strafudmåling, som – efter hvad vi har hørt fra vores faders beretninger – han behandlede godt også, hvis de var kristne. Hvis han for eksempel var i vinterlejr og der opstod 15 mytteri, så straffede han det mere hårdt overfor barbarerne end overfor kristne. Dernæst hærgede han med ild og sværd alt inden for området, og han slog modigt lejr ved floden Esla for at kunne angribe byen León, idet han korrekt vurderede, at intet ville stå i hans vej, hvis han kunne erobre leonesernes kongelige by.

20 Kapitel 71: [...] [*I perioden mellem Almanzors angreb på León i 988 og hans død i 1002 gennemførte han konstante angreb og plyndringer mod de nordspanske riger.*] Den guddommelige utilfredshed tillod ham dog i løbet af de næste tolv år at angribe de kristnes grænser i lige så mange felttog. Han indtog León og andre byer, ødelagde Skt. Jakobs kirker og de kirker, som var indviet til de hellige martyrer Facundus og Primitivus, som jeg før har fortalt, og mange andre 25 kirker blev ødelagt, som det ville føre for vidt her at komme ind på.¹⁵ Han vanhelligede alt, som var helligt for os, med sin hensynsløse fremfærd og til sidst gjorde han hele kongeriget pligtig til at betale ham tribut. I den samme frygtelige tid i Spanien uddøde al gudstjeneste, de kristnes ære bortfaldt og kirkernes opsparede rigdomme blev stjålet. Til sidst forbarmede den guddommelige fromhed sig over denne elendighed og så det som rigtigt at fjerne dette åg fra de 30 kristne. I sin regerings trettende år og efter at have påført de kristne mange frygtelige nederlag blev Almanzor i den store by Medinaceli taget af Djævelen, som også havde bosat sig i ham, mens han levede, og han blev begravet i Helvede.

Kapitel 73: [...] [*Om kong Alfonso d. 5. (999-1028) fortælles det, at han*] var en mand, der gavmildt viste nåde overfor kirkerne og Kristi fattige, og han var en meget ihærdig fjende af barbarerne og deres byer. I sin kamp for Guds sande lov og i konsekvens af sit had til barbarernes overtroiske sekt, så siges det, at han med våben og udsultning belejrede nogle af maurerne i borgen ved Viseu. [...] [*Her døde Alfonso d. 5. ramt af en muslimsk bueskytte. Som led i 'Reconquistaen' vendte Alfonsos efterfølger kong Ferdinand d. 1. af León tilbage for at generobre byen Viseu for de kristne i året 1058*] 40

¹⁴ Æraen 1004: Det vil sige i år 966 e. Kr.

¹⁵ Kirkerne viet til Facundus og Primitivus refererer til Sahagún-klostret 50 km sydøst for León, som blev hærget og ødelagt af Almanzor sammen med kirken i Santiago de Compostela i året 997 e. Kr.

Kapitel 86: [...] Så begyndte slaget og efter nogle dages hård kamp indtog han byen.¹⁶ Inde i byen fandt han den bueskytte, som havde dræbt kong Alfonso og han gav ordre til at bueskyttens hænder skulle hugges af. De andre maurere blev plyndret af hans soldater. Dernæst flyttede han hurtigt sin lejr og Fernando rykkede nu ud imod byen Lamego og da han ankom der, belejrede han den med sin hær. Han forsøgte med store anstrengelser at nedbryde bymuren og selvom den virkede uindtagelig på grund af det vanskelige terræn, så fik han lavet belejrings-
5 tårne og forskellige belejringsmaskiner og på kort tid erobrede han byen. Dernæst underkastede han byen sine egne love og nogle af maurerne i Lamego blev dræbt med sværdet, mens andre blev taget til fange, lagt i jernkæder og sendt ud til bygningsarbejder på kirker.

10

Kapitel 87: Kong Fernando sørgede altid for, at størstedelen af krigsbyttet fra hans sejre blev fordelt blandt kirkerne og de fattige til lovprisning af den største Skaber, som havde givet ham sejren. Han erobrede også borgen San Justo ved floden Alva og Tarouca med flere andre borge i nærheden, som blev anset for at være en trussel og svære at tage på grund af det ugæstfri landskab. Han jævned dem med jorden, således at barbarerne ikke igen der ville kunne anbringe garnisoner imod de kristne. Efter disse triumfer søgte kongen igen at bringe den kristne religion tilbage til Coimbra, som var egnens største by og hovedstad. Kongen søgte ivrigt efter apostlen Skt. Jakobs grav, hvis lig skulle have været bragt til Spanien ved det guddommelige forsyn af selve Frelseren. Han bad der i tre dage for at hans felttog måtte ende godt og lykkeligt og han bad apostlen om at gå i forbøn for ham hos Vor Herre. Efter at han således havde bedt ved dette hellige sted, drog kong Fernando dernæst ud mod Coimbra og slog lejr for at belejre den. Jeg har ment, at dette var værd at skrive ned, for at det kan være klart for alle, hvordan hans ihærdige bøn blev hørt af Gud. [...]

15

Kapitel 88: [...] Kong Fernando kæmpede derfor ved Coimbra med det verdslige sværd, mens Kristi ridder, Skt. Jakob, ikke ophørte med at anmode Vor Herre om at skænke kongen sejren. På sin egen måde kundgjorde dernæst apostlen fra Compostela, at sejren var blevet skænket fra himlen til den mest ærværdige kong Fernando.

25

Kapitel 89: Fra Jerusalem var en græsk pilgrim ankommet, fattig i både ånden og i verdslige rigdomme, og han anbragte sig i lang tid ved indgangen til Skt. Jakobs kirke, hvor han dag og nat bad og holdt nattegudstjeneste. Efterhånden som han opnåede kendskab til vort sprog, hørte han de lokale folk, som var på vej ind i det hellige sted for at bede, hvordan de anråbte apostlen under navnet 'den gode ridder'. Han sagde til sig selv, at ikke blot var han [Skt. Jakob] ikke nogen ridder, men han havde da heller aldrig reddet på en hest! Da solnedgangen kom og lyset forsvandt på normal vis og denne pilgrim tilbragte natten i bøn, blev han pludselig ramt af skræk. Apostlen Jakob viste sig for ham, mens han holdt nøgler i hånden og sagde til ham: "I går gjorde du nar af de fromme menneskers bønner, og du mente, at jeg aldrig havde været en tap-
35 per ridder!" Mens han sagde dette kom en meget fornem og stor hest op til kirkens indgang og et snehvidt lys fra den oplyste gennem døren hele kirken. Apostlen steg op på hesten, viste pilgrimmen sine nøgler og fortalte ham, at byen Coimbra den følgende dag ville overgive sig til kong Fernando omkring dagens tredje time. Stjernerne forsvandt og da solens første stråler dernæst oplyste den lyse klode på Herrens dag, samlede grækeren fuld af overraskelse over sin

40

¹⁶ Kong Ferdinand d. 1. indtog byen Viseu fra muslimerne

vision alle præsterne og alle byens stormænd, og uvidende om kongens navn og felttog fortalte han dem om begivenheden, som han havde oplevet den, og fortalte, at på den dag ville kong Fernando indtage Coimbra. [...]

5 Kapitel 90: Således blev maurernes voldsherredømme drevet ud af Portugal. Kong Fernando bød dem alle om at drage over floden Mondego, som adskiller provinsen fra Galicien. Dernæst indsatte han som guvernør over de byer, der var blevet generobret fra de vantro, en mand ved navn Sisnado, som var kendt for sine gode råd. Denne mand var engang blevet taget til fange og ført bort fra Portugal af kong Benahabet af provinsen Betica sammen med andet plyndingsgods. Her havde Sisnado flittigt udmærket sig som rådgiver og tjenestemand blandt barbarerne, så at han var blevet værdsat af barbarernes konge som en mand, hvis råd og arbejde, han kunne bruge. Da han havde forladt Benahabet, gik Sisnado i kong Fernandos tjeneste og på grund af hans nævnte erfaringer var han os en god værdifuld rådgiver og barbarernes største skræk, indtil han døde. Som tak for sin sejr over fjenden, bad kong Fernando ved den hellige apostels grav, gav gaver og vendte glad tilbage til byen León. Dernæst holdt han råd med sine stormænd og han gav ordre til et felttog imod barbarerne, som var trængt ind fra de østlige regioner fra provinsen Carthaginensis og kongedømmet Zaragoza og var i færd med at belejre flere borge langs med floden Duero. Deres nærhed gjorde dem til uundgåelige fjender og de gennemførte hurtige plyndringstogter langs med Kastilliens grænser på jagt efter slaver.

20

[*Pave Alexander II:*]

Til gejstligheden i Volturno. Vi opfordrer med faderlig kærlighed dem, der har besluttet sig for at drage til Spanien, til grundigt at overveje det, de, guddommeligt inspireret, har besluttet sig for at gennemføre. Lad en vis bod pålægges hver og en af dem, der i henhold til arten af hans synder skal gå til bekendelse hos deres biskop eller åndelige fader, således at djævelen ikke kan beskyldte dem for ubodfærdighed. Vi, der ledsager [dem] med bøn, ophæver [dermed] deres bod og giver dem syndsforladelse i kraft af de hellige apostle Peters og Paulus' myndighed.

30

[*Godfred Malaterras krønike:*]

[*I 1059 anerkendte pave Nicholas d. 2. normanneren Robert Guiscard som greve af Apulien og Calabrien. Paven opfordrede også normannerne til en kristen generobring af Sicilien, der havde været besat af muslimer siden 800-tallet. Godfred af Malaterra skriver her om brødrene Roger og Robert Guiscards motiver bag den kristne generobring af Sicilien:*] Da han med sin bror, grev Robert Guiscard, opholdt sig i Reggio efter erobringen af Calabrien hørte grev Roger af Calabrien, som var en meget civiliseret ung mand, om de vantros besættelse af Sicilien. Idet han så, at det var tæt på med blot en kort søstrækning imellem, blev han optaget af ønsket om at indtage det, for han var altid opsat på erobring. Han så heri to fordele for sig selv. Den ene var til åndelig gavn for ham, den anden ville være til materiel gavn for ham, hvis han kunne bringe det land, som var bukket under for afgudsdyrkelsen, tilbage til dyrkelsen af Gud. Idet han havde disse idéer i tankerne, handlede han hurtigt for at gennemføre sin plan. Med kun tres ridde-

40

re satte han sejl over det korte, men farlige stræde mellem Scylla og Charybdis. Han rekognoscerede omkring Sicilien og drog ud på krigstogtet, da han havde sejlet sin hær af følgesvende over. [...]

5 [Om slaget ved Cerami i 1063, beretter Godfred Malaterra:] Vore mænd, der ikke i længden kunne finde sig i fjendens nærhed uden at slås med ham, indledte nu kampen. Det skete efter bøn i præstens nærværelse, med trosbekendelse, syndsforladelse, idet de befalede sig Gud i vold i tillid til hans hjælp. Da nu greven¹⁷ var nået midtvejs frem, fik han bud om, at Cerami blev angrebet af fjenden, og sendte nu en styrke derhen. Han lod sin brodersøn Serlo ride i spidsen
10 med seksogtrediveriddere. [...] Som en rasende løve for han [Serlo] løs på fjenden, ud gennem portene, dræbte mange, og selv om de var tre tusinde, bortset fra fodfolket, hvoraf der var en uoverskuelig mængde, drev han, hvor mærkeligt det end lyder, blot med sine seksogtrediveriddere, dem alle på flugt.

Denne kendsgerning viser os åbent og klart, at Gud havde holdt med os. Thi en så stor menneskelig kraft, så uhørt i vore tider, tør ingen forestille sig, endsige da nogen at udøve. Men når vi undrende spørger med det ord af profeten: "Hvorledes kunne én forfølge tusinde?" Thi dette ved vi er fordum hændt for Israels sønner, og uden løgn kan vi svare ud fra den samme profets ord: "Fordi deres gud gav dem til pris, og Herren har med sin vredes nøgler lukket dem inde i deres misgerningers afgrund..."¹⁸
15 [...]

[Roger ordnede] sine folk i to stødkiler og satte sin nevø samt Orsel og Arisgot af Pozzuoli i spidsen for den første til et hidsigt fremstød. Selv fulgte han bagefter med den anden, idet han bad Gud om hjælp i den forestående kamp. Men fjendens første fylking bøjede af for Serlos stødkile i den hensigt at tilegne sig højden over os og løb i møde med den anden kile, som greven førte. Greven og Orsel af Bailleul, der så, at deres folk på grund af den vældige mængde af fjender, de havde for sig, var mere skræmte, end de plejede at være, prøvede at ryste skrækken ud af dem med tilråb som disse: "Fat mod, I tapre krigere af den kristne hær! Vi bærer alle Kristi mærke. Hvem svigter vel Hans banner, om ikke han såres? Gud er almægtig. Deraf følger, at
25 hver den, der tvivler på Gud og stoler på mennesket og sætter sin lid blot til sin arms kraft er fjernt fra Gud. Gud ejer alverdens riger, og han giver dem, til hvem han vil. Dette folk står imod Gud, og kræfter, som ikke styres af Gud, mattes hurtigt ud. De praler af deres tapperhed, men vi alene tør forlade os på Guds hjælp. Heller ikke bør vi tvivle på, at det er rigtigt, at når Gideon ikke tvivlede på Guds hjælp, strakte han på få øjeblikke tusinder til jorden". [...]

35 Ved dette syn fattede vore mænd mod, og under det stadig gentagne råb: "Gud og Sankt Georg!" og i overstrømmende glæde over synet fulgte de med tåreblændede øjne tæt efter helgenen. Mange så også øverst på grevens lanse et korsbanner blafre, fæstnet der af en hånd fra himlen. Greven æggede nu de forreste i sin afdeling. [...]

40 Greven viste sig ikke uerkendtlig over for Gud og St. Peter, gennem hvis beskyttelse og nåde han havde vundet en så stor sejr. Som vidnesbyrd om sejren lod han med en af sine mænd, Me-

¹⁷ Roger d.1. af Sicilien

¹⁸ 5. Mosebog 32,30

ledius, fire kameler, som han havde erhvervet blandt det øvrige krigsbytte, da han slog sin fjende, bringe til pave Alexander i Rom, der på den tid klogt og kristeligt styrede i St. Peters sted. Paven, der mere glædede sig over den af Gud skænkede sejr over hedningerne end over de ham tilsendte gaver, uddelte sin katolske velsignelse, og med den ham tilkommende myndighed gav han tillige syndsforladelse for greven og alle dem, som fremover måtte begå synder under den fælles kamp for at vinde Sicilien fra hedningerne.

[*Amatus af Montecassino:*]

10

[*I sin beretning om normannernes kampe mod muslimerne i Syditalien og på Sicilien i perioden efter 1061 lader Amatus normannerfyrsten Robert Guiscard holde en tale:*] "Vor tro på Gud er mere værd en vores antal. Frygt ikke, for Vor Herre Jesus Kristus er med os! Som han sagde: [Matt. 17:20:] 'Har I tro som et sennepsfrø, kan I sige til dette bjerg: Flyt dig herfra og derhen!

15

Og det vil flytte sig.' Gennem vor faste tro, ved Helligåndens flamme og i den hellige Treenigheds navn vil vi fordrive dette bjerg, som ikke består af sten og jord, men derimod af et beskidt kætteri og tilsvarende fordærvelse. Lad os nu rense os for synd gennem skrifte og bod og lad os modtage Vor Herre Jesu Kristi legeme og blod og lad os gøre os klar sjæleligt. For Guds styrke vil gøre det muligt for os – en lille, men trofast styrke – at overvinde de vantros store antal."

20

Og således skete det. Alle gjorde korsets tegn, hævdede deres standarder højt og begyndte at kæmpe. Men Gud kæmpede for den normanniske, kristne sag. Han var deres frelse og han overvandt og ødelagde de vantros. Og saracenerne begyndte at flygte, hvilket opmuntrede de kristne til ihærdigt at forfølge dem. Det var en fantastisk hændelse, som man ikke har hørt om før, for der var ikke en eneste dræbt eller såret ridder eller fodsoldat på den kristne side. Mens derimod blev så mange saracener dræbt, at ingen mand kan tælle deres antal.

25

[*Chronica Adelfonsi Imperatoris:*]

30

I det syvende år af Alfonsos regeringstid, spaniernes konge, søn af grev Raymond og den yderst fromme dronning Urraca, i løbet af æraen 1171¹⁹ rådslog kongen sig med kong Zafadola²⁰ og han hidkaldte dernæst alle sine grever, stormænd og vasaller i sit kongerige og han fortalte dem om sin hemmelige plan. Han erklærede, at hans sind var fuldt koncentreret om dette ene mål: At han ville invadere saracenernes land for at besejre dem og hævne sig på kong

35

Tāshufin²¹ og andre af muslimernes konger, som havde invaderet Toledos land og havde dræbt mange af de kristnes ledere og havde ødelagt borgen Aceca og som med sværdet havde myrdet alle de kristne, som de fandt der. Tello Fernández, deres leder, og andre kristne fanger var blevet sendt over havet. Alle var enige i denne erklæring. [...] Så slog hele hæren lejr omkring Sevilla og hver dag red store hærgrupper af riddere ud af lejren og red til venstre og til højre. Disse riddere var kendt som *algaras* på vort sprog. De plyndrede alt land i Sevilla, Córdoba og

40

¹⁹ Dvs. året 1133

²⁰ Aḥmad d. 3. Abū Yaʿfar ibn ʿAbd al-Malik al-Mustansir, konge af Taifa kongedømmet Zaragoza. Indgik en alliance med kong Alfonso d. 6 efter at hans kongedømme var blevet invaderet af almoraviderne i 1110.

²¹ Tashufin b. ' Ali, emir over almoraviderne (1143-45). Vicekonge af al-Andalus.

Carmona og nedbrændte hele området sammen med byer og borge, hvoraf mange var forladt, fordi alle var flygtet væk. De tog utallige mænd og kvinder til fange, ligesom de plyndrede he-
5 ste, muldyr, kameler og æsler, så vel som kvæg, får og geder i store mængder. De bragte store mængder korn, vin og olie tilbage til lejren. De ødelagde alle de moskéer, som de fandt, og når de mødte nogle præster eller læger af deres religion, så huggede de dem ned. De brændte også alle deres religiøse bøger i moskéerne. I løbet af plyndringstogtet drog ridderne ud fra lejren i en uge, hvorefter de vendte tilbage med plyndringsgodset. [...]

Kongen af Aragonien medbragte altid på sine felttog et skrin af det pureste guld, udsmykket med ædelsten indvendigt og udvendigt. Inde i skrinet var et kors lavet af relikviet af det frelse-
10 givende træ, hvorpå Vor Herre Jesus Kristus Guds søn var blevet korsfæstet for at frelse os. Kongen havde stjålet det i krigstid fra klostret indviet til de hellige martyrer Facundus og Primitivus, som er i landet León nær floden Cea. Han havde også andre elfenbensskrin beklædt med guld, sølv og ædelsten, som var fyldt med relikvier af Jomru Maria og korset og fra apostle, martyrer, helgener, jomfruer, patriarker og profeter. De blev opbevaret i de telte, hvor kapellet
15 var, som altid stod ved siden af kongens telt. Præsterne, munkene og mange af de gejstlige vågede dagligt over disse ting, og de holdt altid messer over dem. [...]

[*Om slaget ved Fraga i 1134 berettes det:*] Moabiterne og hagaræerne²², som var inde i Fraga, ønskede at overgive byen til kongen, så at han kunne lade dem gå i fred. Men han ønskede ikke
20 at modtage den [overgivelsen], fordi Gud havde hærdet hans hjerte. [...] Til sidst samlede saraceneren Avengania en oversøisk hær af moabiter og arabere og han samlede kongerne af Córdoba, Sevilla, Granada, Valencia og Lérida [...] og en stor mængde riddere, fodsoldater og bueskytter kom til Fraga [...]

[*Alfonso tabte slaget ved Fraga i 1134 mod en muslimsk hær, som også erobrede kongens relikvier fra den kristne lejr. Udover en del spanske riddere faldt også kristne riddere fra Frankeriget. Alfonso døde kort efter slaget i et kloster.*] Da de så dette anrøbte biskopperne og præsterne og alle de kristne Vorherre om at hjælpe dem imod saracenerne og ikke at lægge vægt på kongens synder, men Gud hørte ikke deres bønner, for ærkeenglen Gabriel, Guds vigtigste budbringer, bragte ikke beskeden videre til Kristi domssæde; og heller ikke Michael, lederen af englenes
30 hær, blev sendt ned af Gud for at hjælpe dem i slaget. [...] Mange franske krigere og mange udlændinge faldt modigt på slagmarken sammen med ædle riddere fra Aragonien. [...] Biskoppen af Lescar blev taget til fange og bragt til Valencia. De udsatte ham for grusom tortur, for at få ham til at afsværge sin dåb og forsage Ham, som lod sig korsfæste for os, og for at få ham til at lade sig omskære i overensstemmelse med deres love. [...] Folket i Aragonien, både adelige og
35 ikke-adelige, borgere og udlændinge samlede sig i grupper. De rev deres hår ud og sønderrev deres klæder, og kvinderne rev sig i ansigtet og råbte mod himlen: "Åh, konge! Hvorfor er du, som beskyttede os, faldet. På grund af vore synder er Guds vrede faret ned over os, så at vi har mistet de kristnes befrier. Nu vil de vantro saracener og vore fjender invadere os." [...]

40
[*Rolandskvadet:*]

1. Karl den Store, vor mægtige kejser,

²² Dvs. muslimerne

har været i Spanien syv fulde år:
indtil havet betvang han det stolte rige.
Ingen borg kan holde stand imod ham,
ingen mur eller by er tilbage at storme,
5 undtagen Zaragoza, som ligger på en klippe.
Der hersker kong Marsile, som ikke elsker Gud.
Han tjener Muhamed og beder til Apollon:²³
ondt vil det gå ham, det kan han ikke ændre.

10 [...]

79 [...] Olivier siger: "Roland, min ven, jeg tror
vi får med saracenerne at gøre."
Roland svarer : "Åh, gid det gik så vel!
15 For at tjene vor konge må vi blive her og kæmpe.
For sin herre må man udstå al slags elendighed
og tåle både heden og den stærke frost,
for ham må man miste både hår og hud.
Hver enkelt mand må nu slå voldsomt fra sig,
20 så ingen senere skal spotte os i sang!
Hedningene har uret, de kristne har ret.
Et dårligt eksempel giver jeg ingen mand."

[...]

25

81. Olivier er klatret op på en klippe,
hvorfra han klart kan se det spanske rige
og saracenerne, der rider frem så mange.
Han ser de guldindlagte hjelme lyne,
30 og skjoldene og sablerne med ædelsten,
og deres spyd og de brogede vimpler.
Selv ikke korpsene i hæren kan han tælle:
der er så mange at det flimrer for ham,
og han er rystet over hvad han ser.
35 Han skynder sig tilbage så hurtigt han kan,
når sine venner og fortæller dem det hele.

82. Olivier siger : "Jeg har set hedninge:
Aldrig så nogen på jorden så mange.
40 Mindst hundrede tusind står foran os med skjolde,
med lukkede hjelme og i hvide kapper.
I får et slag hvis lige aldrig sås.
Franske baroner, Gud give jer sin styrk!

²³ Som denne linje afslører, har forfatterens kendskab til islam været ringe.

Hold tappert ud, så vi undgår at tabe!"
Franskmændene siger: "Skam få enhver der flygter!
Ingen må svigte, om han så skal dø."

5 83. "Min ven Roland, blæs nu i Olifant,
hvis Karl kan høre det, så vender han omkring
og kommer os til hjælp med alle sine mænd."
Roland svarer: "Så måtte jeg da være gal;
jeg ville miste mit ry i hele Frankrig.
10 Jeg vil slå fra mig med min Dyrendal,
det gode sværd som hænger ved min side:
så blodet farver det helt op til hæftet.
De lumske vantro lever deres sidste timer,
jeg sværger, de er allerede dømt til døden."

15 [...]

86. Olivier siger: "Der er ingen skam ved det!
Jeg har set saracenerne fra Spanien:
20 de dækker både bjerg og dal
og høj og hele sletten.
De fremmedes arme består af store hæere
og vi har kun en lille håndfuld mænd."
Roland svarer: "Du får min iver til at vokse.
25 Gid Gud og alle engle må forhindre,
at Frankrigs ære går i skår på grund af mig!
Selv vil jeg hellere dø end lide skam.
Karl elsker os højest hvis vi kæmper godt."

30 [...]

89. Nu kommer også ærkebisp Turpin,
han sporer hesten, standser på en høj,
kalder frankerne til sig, holder en tale for dem:
35 "Ædle baroner, kong Karl har sendt os her,
og vores konge skylder vi vor død.
Hjælp med at støtte kristendommen!
I skal i slag, det ved I ganske sikkert,
for her foran jer ser I saracenerne.
40 Bekend jer skyld, og bed så Gud om nåde,
jeg giver jer syndsforladelsen for jeres sjæles skyld.
Hvis I skal dø, bliver det en hellig martyrdød.
Øverst i Paradiset får I jeres pladser."

De franske sidder af og kaster sig til jorden,
Turpin velsigner dem i Herrens navn:
som bod befaler han dem at slå til.

5 90. De franske rejser sig, de er på benene igen,
nu har de syndsforladelse og ingen synder mere,
Turpin har signet dem i Herrens navn.
Så sætter de sig op på deres rappe heste,
alle som een parat til at kæmpe i slaget.

10

[...]

104. Slaget er voldsomt og alle er med.
Grev Roland sparer ikke sine kræfter,
15 han bruger sin lanse så længe skaftet holder.
Efter femten slag er det brækket og tabt.
Så trækker han Dyrendal, det gode sværd,
og sporer sin hest for at slå til Chernuble.
Han sprænger hans hjelm hvor karfunklerne stråler,
20 skærer gennem hans hår og flækker hans pande,
mellem øjnene snitter han ned gennem hovedet,
åbner brynjen den hvide med de fine ringe
og deler hans krop i hele dens længde.
Tværs gennem sadlen, indlagt med drevet guld
25 borer klingens sig ned i hestens krop
og knækker dens ryggrad uden at søge til leddet.
Hest og rytter ligger døde i det stride græs.
Roland siger: "Søn af en træl, du søgte selv din død,
hos Muhamed er ingen hjælp at hente.
30 En usling som du vil aldrig vinde et slag."

[...]

35 142. [...] De vantro råber: "Hjælp os, Muhamed, vor Gud!
hjælp os at hævne os på Karl den Store!
Så store slyngler har han sendt herved
at selve døden ikke driver dem på flugt."
De siger til hinanden : "Det er bedst vi flygter!"
40 Ved disse ord forsvinder hundrede tusind mand,
man kan kalde på dem, men de vender ikke om.

143. Hvad hjælper det? Nok er Marsile flygtet,
men Marganice, hans onkel, er der stadig,

han har Karthago, Alferere og Garmalie,
og Æthiopien, det fordømte land.
Det sorte folk har han at styre,
store næser har de, og meget brede øren.
5 Over halvtreds tusind er de ialt,
de rider fremad vildt og rasende,
så skriger de de vantros kampråb ud.
Roland siger : ”Her får vi martyrdøden,
og jeg ser klart vi ikke lever længe;
10 men skam få den der ikke sælger livet dyrt!
Slå til, baroner, med de skarpe sværd,
sælg jeres død og liv så dyrt I kan,
så Frankrig ingen skam skal få af jer!
Når Karl, min herre, kommer frem til denne slagmark
15 og ser hvad vi har gjort ved saracenerne,
og finder femten døde vantro for hvert af vore lig,
så er det sikkert at han straks velsigner os.”

144. Da Roland så det fordømte folk,
20 hvis hud er sortere end noget blæk,
og hos hvem tænderne alene lyser hvidt,
da sagde greven: „Nu ved jeg helt bestemt
at vi skal dø i dag, derom er ingen tvivl.
Slå til, I franskmænd, jeg begynder selv igen!”
25 Olivier sagde: „Skam få den der nøler!”
Med disse ord går de løs på de vantro.

[...]

30 174. Roland mærker han gribes af døden,
oppe fra hovedet glider den ned imod hjertet.
Han har skyndt sig hen under et fyrretræ,
har lagt sig i det grønne græs med ansigtet mod jorden,
under sig lægger han Olifant og sværdet Dyrendal.
35 Han vender hovedet mod de vantros land:
hans ønske er at Karl og hele hæren
skal sige han er død som sejrherre.
Svagt men mange gange slår han sig for brystet
og rækker handsken op mod Gud for sine synders skyld.

40 175. Roland mærker at hans tid er omme:
han ligger på en høj med blikket vendt mod Spanien,
han slår sig stadig med den ene hånd for brystet:
”Jeg bekender min skyld, åh Gud, vær mig nådig,

forlad mig nu de små og store synder
jeg har begået fra jeg kom til verden
til denne dag da jeg er slået ned!"
Han rækker højre handske op mod Gud.

5 Fra himlen stiger engle ned til ham.

176. Grev Roland ligger under en fyr,
mod Spanien har han vendt sit ansigt.
Nu er der mange ting han pludselig erindrer,
10 de store lande som han tappert har erobret,
det skønne Frankrig, mændene i slægten,
hans herre, kejser Karl, som har opretholdt hans liv;
han kan ikke lade være at græde og sukke.
Men han vil heller ikke glemmes selv,
15 han tilstår sine synder og beder Gud om nåde:
"Du sanddru fader, som aldrig bruger løgn,
du lod Sankt Lazarus opstå af døden
og reddede Daniel ud af løvekulen,
frels nu min sjæl fra alle farer
20 som truer den på grund af mine synder!"
Han rækker atter højre handske op mod Gud.
Sankt Gabriel steg ned og tog den af hans hånd.
Han lader hovedet hænge ned på armen,
med foldede hænder møder han sin død.
25 Gud sender ham sin engel Cherubin
og sammen med ham Saint Michel du Peril;
foruden dem kom Sankt Gabriel til.
De fører grevens sjæl til Paradis.

30 [...]

253. [...] Emiren anråber guden Apollon
og Tervagan og også Muhamed:²⁴

35 "I store guder, jeg har tjent jer længe,
alle jeres billeder lader jeg smede i guld! ..." [...]

257. Karl den Store hugger voldsomt til,
det samme hertug Naimés, Holger Danske
40 og Geoffroy d'Anjou som bærer fanen.
Holger Danske er den tapreste af alle:
han sporer hesten, giver den frie tøjler
og går til angreb imod ham der bærer dragen,

²⁴ Jf. note ovenfor.

han slår så hårdt at Amboire styrter
med dragen og med kongens flag til jorden.
Baligant ser sit banner styrte,
han ser Muhameds fane der forsvinder:
5 Nu begynder emiren langsomt at indse
at han har uret og at Karl har ret.
Kejseren råber ud til sine franskmænd:
"Slå til, baroner, hjælp mig, for Guds skyld."
Frankerne svarer: "Og det beder du om!
10 Kun en kujon slår ikke løs af alle kræfter!"

[...]

260. Emiren siger : "Karl, kom til dig selv,
15 beslut dig til at vise mig din anger!
Jeg ved bestemt at du har dræbt min søn,
og meget uretfærdigt kræver du mit land.
Bliv min vasal, følg med til Orienten."
Karl svarer: "Det ville være usselt gjort af mig.
20 Fred eller venskab kan jeg ikke give en hedning.
Antag den lov som Gud har anvist os,
den kristne, så er jeg din ven,
tjen kongen som har almagt, tro på ham."
Baligant siger: "Det er en dårlig prædiken du holder!"
25 Så slår de løs igen med deres sværd.

[...]

261. [...] Karl vakler og er lige ved at falde,
30 men Gud vil ikke han skal lide nederlag,
Sankt Gabriel bliver atter sendt til Karl den Store
og spørger ham: "Ædle konge, hvad er det du gør?"

262. Ved lyden af englens hellige stemme
35 forsvinder al frygt og al angst for døden,
Karl genvinder hele sin kraft og sin kunnen.
Han slår emiren med sit franske sværd
og knuser hans hjelm hvor ædelsten stråler,
åbner hans hoved og udgyder hjernen
40 og skærer igennem til det hvide skæg,
han kaster ham død til jorden uden håb om frelse.
Han råber "Montjoie!", så man kan kende ham.
Ved dette råb er hertug Naimet kommet til:
han holder hesten, og den Store Konge stiger op.

De vantro flygter, for sådan har Gud villet.
Franskmændene har nået hvad de ønskede sig.

263. De vantro flygter, for sådan har Gud villet.
5 Franskmændene forfølger dem og kejseren er med. [...]

265. Hedningene er døde [...]
og Karl har vundet sit slag.
Porten til Zaragoza har han sprængt:
10 han ved den ikke bliver forsvaret.
Han har taget byen, hans mænd rykker ind:
de sover der den nat, med erobrerens ret.
Stolt er nu kongen med det hvide skæg,
og Bramidoine giver ham sine tårne:
15 de ti er store, de halvtreds er små.
Godt klarer man sit hverv når man får hjælp af Gud.

[*Historia Karoli Magni et Rotholandi*:]

20 "Fordi vor herre Jesus Kristus", sagde Karl, [...] "udvalgte vort folk, altså de kristne, frem for alle andre folkeslag og bestemte, at dette skulle herske over alle andre folk på jorden, bestemte Han, at så mange som muligt af det saracenske folk skulle omvendes til vor lov."²⁵

25 J. M. Rosenløv & M. Pihl: *Korstogene – Islams ekspansion og kristen modoffensiv* (2014)

Biskop Pelayo (*Chronicon Regum Legionensium*) oversat af M. Pihl efter S. Barton & R. Fletcher: *The World of El Cid. Chronicles of the Spanish reconquest*, Manchester (2000) s. 77-83, 85-87. *Historia Silense*:
30 Oversat af M. Pihl efter S. Bart and R. Fletcher (red.): *The World of El Cid – Chronicles of the Spanish Reconquest*, Manchester (2000), s. 24-53. Pave Alexander II: Oversat af J. Rosenløv efter S. Löwenfeld (red.): *Epistolae pontificum Romanorum ineditae*, Leipzig, 1885, no. 82, s.43. Godfred af Malaterra: Da. overs. E. Albrechtsen: *Normannernes bedrifter i Syditalien*, Odense (1981) samt M. Pihl efter E. Hallam (red.): *Chronicles of the Crusades. Eye-Witness Accounts of the Wars between Christianity and Islam*, London
35 (1997), s. 49. Amatus af Montecassino oversat af M. Pihl efter Hallam s.48f. *Chronica Adelfonsi Imperatoris*: Oversættelse af M. Pihl efter S. Bart and R. Fletcher s. 178-189. Rolandskvadet: Da. overs. U. Harder: *Sangen om Roland*, Kbh. 1965. *Historia Karoli Magni et Rotholandi*: Oversat af Rolf Kaad Johansen efter B. Kedar: *Crusade and Mission: European Approaches towards the Muslims*, Cambridge (1984), s. 97 og efter C. Merdith-Jones (red.): *Historia Karoli Magni et Rotholandi; ou, Chronique du Pseudo-Turpi*, Paris (1936),
40 s. 130-131.

²⁵ Ifølge historikeren Benjamin Kedar var tanken om at omvende muslimer ellers fremmed for korstogstanken i 1000- og 1100-tallet og Karl den Stores udsagn i kilden en undtagelse fra denne norm. Se Benjamin Kedar: *Crusade and Mission: European Approaches towards the Muslims*, Cambridge, Mass. (1984)